

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ, КОГНІТИВНІ МЕХАНІЗМИ СКЛАДАННЯ АНТОНОМАСІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ

Дегтярьова Л. І., *ст. викл. СумДУ,*
Босенко Є. С., *студ. гр. ПР-92*

Номінативна діяльність людини є найважливішим елементом її усвідомлення і опредмечування об'єктивного світу. Номінація носить двоїстий характер. Вона протікає в мові і носить ситуативний характер або будується на певних моделях використання мовних засобів, а створювані в результаті номінації найменування можуть входити в систему мови.

Антономазія, в основі якої лежить перенесення власної або загальної назви, є окремим випадком прояву цього дуалізму. На сьогоднішній день розуміння антономазії зводилося до опису її лише як стилістичного прийому. Та поряд з визначенням "антономазія" як переносного використання власної назви, зустрічаються визначення антономазії, як переносного використання загальної назви. Така неоднозначність свідчить не про помилковість підходів до розуміння антономазії, а про необхідність не тільки висвітлити деякі її грані, але дати повне уявлення про даний феномен мови, який є набагато ширшим явищем, ніж окремий стилістичний прийом. Антономазія – це засіб мовної номінації, в результаті використання якого виникає абсолютно новий клас імен, які володіють унікальними структурно-семантичними і прагматичними характеристиками.

Структурно-семантичні типи антономазії піддаються моделюванню на підставі того, який вид модифікації (семантичний або граматичний) зазнає ім'я при переході з одного класу до іншого. На підставі даного критерію складається повна класифікація структурно-семантичних типів і підтипів антономазії.

Антономазія як засіб мовної номінації знаходить вираз у різних формах. В залежності від характеру переносного використання назви (власної або загальної) виділяються типи антономазії, які на основі структурно-семантичних особливостей діляться на підтипи. Вироблення комплексної класифікації антономазії, безумовно, сприяє кращому розумінню цього феномена мови. Антономазія розглядається, як одиниця мови і мовлення, що знаходиться на перетині власної і загальної назв. Якщо для іменування нового класу об'єктів використовуються вже існуючі в мові словесні знаки, що мають у мові свою власну семантику (репрезентують сукупність ознак іншого класу об'єктів) то такі іменування є вторинними. У

екстралінгвістичному плані в основі вторинної номінації лежить здатність людського мислення асоціативно пов'язувати предмети і явища навколишнього світу, що дозволяє об'єднати під однією мовною формою різні сутності. У лінгвістичному плані в основі використання мовних одиниць у новому для них відношенні іменування лежить така властивість словесних знаків, як асиметрія плану змісту і плану вираження. Тобто створене для найменування даного елемента реальності слово, за певних обставин, може використовуватися для найменування іншого елемента

Явище антономазії зустрічається і в художніх та газетних текстах. Газетний стиль характеризується певною прагматичною спрямованістю, а художній – експресивністю. Та прагматика як газетних, так і художніх текстів орієнтується на формування думки читача і його ставлення до описуваної особи, об'єкту або явища. Позитивне або негативне ставлення людини до будь-якої особи, об'єкту або явища залежить від того, як він оцінює цю особу, об'єкт або явище, від віку, статі, виховання, освіти і навіть від настрою, що часто може змінюватись – тобто є суб'єктивним. Таким чином, може служити для формування у читача певної оцінки, не обмежуючи реципієнта і не змушуючи погоджуватись лише з думкою мовця.

Антономазію слід розглядати як стилістичний прийом і як особливий засіб мовної номінації, використання якого веде до виникнення специфічного класу імен, який володіє характеристиками як номінальною, так і власного імені, володіє певними структурно-семантичними і прагматичними ознаками. Антономазія характеризується виразною експресією (Експресія (лат. *expressio* — вираження) – 1) сила вираження, вияву яких-небудь почуттів, переживань і т. ін.; 2) підкреслене виявлення почуттів, переживань; виразність; 3) інтенсивна виразність тексту, що створюється фонетичними, лексичними, граматичними, стилістичними засобами мови), широко вживається у публіцистичному, науково-популярному мовленні, у фольклорі, в усній розмові, в художніх творах піднесено романтичного або принижено сатирично характеру. Антономазія робить сприйняття текстів, не тільки художньої літератури. Завдяки їй, слухач або читач може ще більше заринутись в атмосферу тексту та відчутти яскравіші емоції. Розглядаючи антономазію, як засіб оцінки, не можна не звернутись до повсякденного життя, адже при спілкуванні ми порівнюємо певну подію чи особу з кимось або чимось, показуючи наше ставлення.

Дегтярєва, Л.І. Семантичні особливості, когнітивні механізми складання антономасійних комплексів [Текст] / Л.І. Дегтярєва, Є.С. Босенко // Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Відп. за вип. В.В. Опанасюк. — Суми : СумДУ, 2013. — Ч.1. — С. 6-7.